

PROBLEME ALE INTEGRĂRII SOCIALE A TINERILOR ȘOMERI

FRUNZE Olesia, dr., conf. univ., UPSC „Ion Creangă”

LAPOȘINA Emilia, dr., conf. univ. UPSC „Ion Creangă”

Abstract: *The Republic of Moldova is at a crucial moment today. A visible, strong and comprehensive investment in the youth of this country will project the growth, stability and well-being of society as a whole. Both the economic crisis and especially the lack of government action in this direction have aggravated the position of young people in the labor market, with unemployment rising to an unprecedented level. As youth employment is an indicator for future development, the high level of unemployment in this segment requires immediate action. Entrepreneurship of young graduates can lead to a significant reduction in youth unemployment and can produce innovative business ideas.*

Keywords: young people, unemployed, workforce, social integration, social politics.

Tinerii constituie un grup social foarte important în Republica Moldova din perspectiva dezvoltării sociale, dar mai ales a dezvoltării economice a țării. Tinerii de astăzi sînt baza populației active în perspectivă. Nivelul și modul de integrare al tinerilor în societate este un lucru esențial pentru viitorul lor în Moldova. Fiind o parte social-demografică specială și mai dinamică a societății, el îndeplinește un rol important în progresul social, datorită faptului că dispune de un nivel de studii mai înalt, însușește noi tehnologii, valorifică și creează un nou experiment social [13]. Autorul Constantin Enăchescu în cartea sa „Tratat de igienă mintală” [4, pag.207] explică că activitatea profesională constituie un sector esențial în psihobiografia individului în general și a tînărului în special. Profesiunea și activitatea profesională împlinesc personalitatea, o maturizează, întăresc și definesc identitatea, conferă un statut și un rol psihosocial, ajută la efortul împlinirii de sine, valorizează individul.

Activitatea profesională consacră persoana, îi conferă autonomie, autoritate și prestigiu pe plan individual social și familial. Aceasta se înscrie ca o necesitate. Dar însă există și situații, de cele mai multe ori independente de voința persoanei, cînd acesta trebuie să-și întrerupă tipul de activitate în care activa, pentru care se formase și pe care era obișnuit să o desfășoare [4, pag. 225].

Respectivele situații produc “schimbări” din cele mai dificile, cu efect direct asupra stării de sănătate mintală a individului. Orice retragere profesională reprezintă o sistare a activității desfășurate de individ, pe care acesta o percepe de regulă, în mod dureros, ca pe o “ruptură”. Lipsa locului de muncă este la ora actuală una dintre cele mai semnificative dificultăți căreia oamenii trebuie să-i facă față.

Exprimarea opțiunii unui tînăr pentru o anumită carieră fără ca acesta să beneficieze de nici un sprijin extern este un proces dificil, adesea asociat cu alegeri greșite, ezitări, abandon, amîinare, și toate acestea cu un serios impact asupra viitorului său profesional. Caracterul cronic, de lungă durată, al șomajului conduce la diminuarea competențelor profesionale ale persoanei care, la rîndul său, scade dezirabilitatea acesteia pe piața forței de muncă și face mai improbabilă angajarea .

Odată ajunse în șomaj, numeroase persoane se găsesc prizoniere ale acestui cerc vicios, care duce, adesea la retragerea de pe piața forței de muncă în momentul în care resursele economice destinate căutării unui loc de muncă sunt epuizate [4].

Distresul cauzat de căutarea unui loc de muncă și prelungirea perioadei de șomaj, este adesea citat de studiile de specialitate ca factor principal în apariția neîncrederii în forțele proprii, a unei perspective pesimiste asupra traiectoriei profesionale personale, a tulburărilor de sănătate mentală (frustrare, depresie, anxietate, scăderea stimei de sine, agresivitate și uneori chiar tentative suicidare), a apariției unor comportamente distructive (refugiul în alcoolism), a violenței și disfuncționalității în interacțiunile familiale, a unor comportamente deviante sau criminale [6, pag.49].

Încetarea raporturilor de muncă, schimbarea statutului omului muncii în cel de șomer, generează o etapă dramatică în viața individului, gravată de o serie de prejudecăți grele de trecut. Reacțiile individuale la această situație, cum este și normal, diferă de la un individ la altul în funcție de: apartenența la un grup social, vîrstă, sex, familie, responsabilități sociale, și nu în ultimul rînd, trebuie să ținem cont de structura psihologică a persoanei [2, pag.78].

În perioada de tranziție, la marea majoritate a angajaților sabia lui Damocles le atîrnă amenințător asupra capului: oricine poate cădea mai devreme sau mai tîrziu "victimă" procesului de restructurare, ajungînd fără voie pe piața muncii care nu oferă din abundență locuri de muncă convenabile.

Stările sufletești prin care trece un șomer pot fi urmărite și identificate destul de ușor. Primul aspect negativ asupra sănătății mintale este stresul. Stresul reprezintă ansamblul de modificări ce survin într-un organism ca urmare a unei agresiuni traumatice. Aceste modificări constituie un veritabil "șoc" (H.Selye) [7, pag.29].

Prima reacție la șocul disponibilizării este cea de negare a realității, refuzul instinctiv al acceptării ideii de "plecare". Subiectul încearcă la început un puternic sentiment de rușine, lucru explicabil prin faptul că în subconștientul său s-a înrădăcinat ideea că pe "lista neagră" se regăsesc de obicei cei mai slabi, cei cu abateri disciplinare, incompetenții, cei cu randament scăzut [7, pag.240].

Începe o nouă fază. Odată regăsit pe listă, individul începe să-și caute drepturile, umblă la director, mobilizează sindicatul, caută cu orice preț sprijin și înțelegere, încearcă să convingă că nu el este acela care trebuie să plece.

După epuizarea întregului arsenal de argumente își dă seama că de fapt este părăsit de colegi, prieteni și de vechile relații. Rezultatul este trăirea sentimentului de însingurare, de izolare, gîndirea negativă s-a instalat. Își dă seama că totul este în zadar, el este neputincios,

dezorientat. Semnele depresiei sunt evidente, toate premisele sunt date pentru a bloca încercările viitoare de a-și controla cariera [5].

Alții se manifestă urmînd alte moduri comportamentale. Ei se străduiesc într-un mod activ să-și rezolve situația: caută aliați, reactivează vechi cunoștințe, prieteni, colegi de armată, de școală, acționînd conștient în căutarea unui nou loc de muncă. Și în acest caz este posibilă apariția elementului depresiv dacă perioada de căutare activă se prelungește peste așteptări. Drept rezultat: diminuarea capacității de a lupta, pierderea autoîncrederii, diminuarea capacității de a învinge. Insuccesele consecutive înregistrate vor afecta individul, acesta afundîndu-se mai adînc în mocirla gândurilor negative deosebit de periculoase.

Analizînd tinerețea ca o tranziție de la copilărie la maturitate, constatăm că în această perioadă individul se confruntă cu un șir de provocări, probleme cărora nu întotdeauna le poate face față de unul singur, iar în majoritatea cazurilor asistența statului facilitează procesul de tranziție, dezvoltare, afirmare și definitivare a independenței tînărului [3].

În majoritate, tinerii șomeri, indiferent de faptul unde trăiesc și situația lor de viață, au nevoie de ajutor pentru a acumula cunoștințe și deprinderi ce le vor permite să trăiască o viață productivă și plină de realizări. Tinerilor le lipsesc adesea cunoștințele și deprinderile de a face față riscurilor și de a lua decizii corecte. Iată de ce este importantă dezvoltarea capacităților instituțiilor statale, ale organizațiilor neguvernamentale pentru a oferi un spectru cît mai variat de servicii de calitate tinerilor care nu sunt încadrați în cîmpul muncii, care ar veni în suportul dezvoltării armonioase a personalității lor .

Pentru a fi eficiente, serviciile pentru tineri trebuie să fie accesibile, să le asigure intimitatea și confidențialitatea, nondiscriminatorii, să fie prestate de către persoane competente. Serviciile dezvoltate cu respectarea principiilor menționate se califică drept servicii prietenoase tinerilor, noțiune promovată în Republica Moldova de UNICEF, care a finanțat un șir de proiecte în perioada 2001-2007, orientate spre dezvoltarea serviciilor prietenoase tinerilor .

Evidențierea și soluționarea problemelor în domeniul ocupării tinerilor rămîne una din principalele probleme ce persistă în Republica Moldova. O problemă principală constituie: protecția asupra vulnerabilității tinerilor pe piața muncii prin dezvoltarea capacităților și creșterea competitivității; evoluția demografică și socială care tensionează relațiile între generații; creștere a decalajului între tineri și afacerile publice, care generează un “deficit al populației”.

Vulnerabilitatea tinerilor pe piața muncii, poate fi apreciată prin următoarele tendințe : rata de activitate și rata de ocupare a forței de muncă tinere (15-29 ani) sunt în scădere; tinerii sunt de aproape de două ori mai probabil să fie șomeri față de cei adulți; creșterea șomajului în rîndul tinerilor (cu 6,6 p.p.) a demonstrat un ritm de 6 ori mai mare față de adulți (1 p.p.); tinerii suferă de sărăcie legată de statutul ocupațional [11, pag.11].

Problema tineretului și a tinerilor șomeri se consideră a fi una primordială pentru Republica Moldova, deoarece legătura strânsă între șomajul în rândul tinerilor și excluderea socială duce la: creșterea criminalității, probleme de sănătate, violență, conflicte, consumul de droguri. În același timp șomajul în rândul tinerilor este atât în detrimentul economiei, societății și vieții tinerilor, cât și a familiilor acestora.

În Republica Moldova se demonstrează o relație puternică între șomajul în rândul tinerilor și migrație, pe de o parte, și sărăcia în rândul lucrătorilor tineri, pe de altă parte. Șomajul pentru tineri nu este principala problemă pe piața muncii, doar constituie vârful aisbergului [12].

Republica Moldova și-a însușit obiectivul politicilor sociale pentru a asigura *exercitarea efectivă a drepturilor și principiilor următoare* [9]:

1. Orice persoană trebuie să aibă posibilitatea de a-și câștiga existența printr-o muncă liber aleasă.
2. Toți lucrătorii au dreptul la condiții de muncă echitabile.
3. Toți lucrătorii au dreptul la securitate și igienă în muncă.
4. Toți lucrătorii au dreptul la o remunerație echitabilă care să le asigure, lor și familiilor lor, un nivel de viață satisfăcător.

Evoluția șomajului în ultimii 15-20 de ani determină statele să acorde o importanță deosebită acestui fenomen. Acesta reprezintă un fenomen și o problemă majoră a lumii contemporane, care desemnează un șoc psihologic și cultural pentru oamenii obișnuiți în trecut să aibă un loc de muncă găsit cu ușurință și menținut cu o și mai mare ușurință. [9, pag.10]

În prezent, statul manifestă un adevărat interes pentru situația tinerilor șomeri din Republica Moldova, cât și pentru fenomenul de șomaj în ansamblu. Acțiunile acestuia sunt îndreptate către două paliere.

1. Prima palieră ce vizează întregul ansamblu de politici și acțiuni destinate reducerii dezavantajelor cu care se confruntă tinerii pe piața forței de muncă.

Politicile în domeniul ocupării forței de muncă din Republica Moldova acordă o prioritate deosebită prevenirii și reducerii șomajului printre tineri. Această abordare se regăsește în Strategia Națională de Dezvoltare, Strategia de Ocupare a Forței de Muncă pentru (2017-2021), Strategia de dezvoltare a Educație (2021-2030), Codul Muncii, Strategia Națională pentru Tineret (2021-2027) și Legea cu privire la Tineret (adoptată în 2016) [11].

De asemenea, în practică, au fost realizate sau sunt puse recent în aplicare în Republica Moldova o serie de măsuri, finanțate atât din interior, cât și din exterior, destinate ameliorării oportunităților pe piața forței de muncă pentru tineri. Acestea includ un sprijin substanțial pentru educația și formarea vocațională și pentru antreprenoriatul tinerilor. În plus, mai ales marile companii oferă absolvenților stagii de instruire la locul de muncă.

A doua palieră a acțiunilor întreprinse de stat sunt reprezentate de sistemul serviciilor sociale adresate persoanelor care se află în șomaj.

Societățile contemporane trebuie să facă față efectelor negative determinate de o rată ridicată a șomajului. Șomajul nu trebuie analizat doar ca fiind un fenomen economic ce indică un dezechilibru persistent pe piața muncii, el este un „punct de criză” ce trebuie depășit, aspectele sociale negative ale acestuia fiind tot mai vizibile și deci, necesar de contracarat [10].

Modalitățile de abordare ale șomajului sunt diferite de la o țară la alta, în funcție de condițiile concrete existente la un moment dat. Nivelul acceptabil al șomajului, care să corespundă unei ocupări depline a forței de muncă, a variat în timp. Într-un stat democratic, protecția socială reprezintă un element fundamental al politicilor statale, deoarece prin punerea în aplicare se realizează prevenirea, diminuarea sau înlăturarea consecințelor unor evenimente considerate ca "riscuri sociale" asupra nivelului de trai al populației [11].

Conceptul de protecție socială a fost prima oară introdus de către John K. Galbraith și definește politica de protejare a categoriilor defavorizate ale populației, **“prin măsuri ce urmăresc alinierea acestor categorii la un nivel de trai decent”**. El consideră ca fiind cea mai urgentă măsură "prevederea dreptului celor care nu-și pot găsi un loc de muncă de a avea un venit garantat sau alternativ"[1,pag.59].

Protecția socială este concepută pentru asigurarea unui standard de viață de bază pentru toți oamenii, indiferent de mijloacele de care aceștia dispun.

Șomerul , în raport cu legislația în vigoare poate beneficia de [9,pag.8] :

1. **Ajutorul de șomaj** și ajutorul de integrare profesională reprezintă sumele acordate, la cererea persoanelor îndreptățite, pe o perioadă de cel mult 270 de zile calendaristice.
2. **Indemnizația de șomaj** reprezintă o compensație parțială a veniturilor care se acordă persoanelor aflate în șomaj, ca urmare a pierderii locului de muncă sau absolvenților instituțiilor de învățământ și militarilor care au efectuat stagiul militar și care nu s-au putut încadra în muncă și venituri de completare.
3. **Alocația de sprijin** reprezintă suma ce s-a acordat persoanelor care au beneficiat de ajutorul de șomaj, sau ajutorul de integrare profesională și care nu au putut să se încadreze în munca. Alocația de sprijin se acordă pe o perioadă de cel mult 18 luni.
4. **Cheltuieli pentru formarea profesională** reprezintă cheltuielile efectuate pentru calificarea, recalificarea, perfecționarea și specializarea persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă; formarea profesională se realizează prin cursuri, stagii de practică și specializare, organizate pe niveluri de pregătire, pe baza planului național de formare profesională [23].
5. **Plățile pentru stimularea șomerilor** care se angajează înainte de expirarea perioadei de formare reprezintă sumele plătite în completarea veniturilor salariale, șomerilor care se

încadrează în muncă înainte de expirarea perioadei în care beneficiau de indemnizație de șomaj; se acordă ca suma lunară neimpozabilă, din bugetul asigurărilor sociale, în cuantum de 30% din indemnizația de șomaj primită în luna anterioară angajării [8].

6. Nu beneficiază de aceasta suma persoanele care se angajează la angajatorii cu care au fost în raporturi de muncă sau de serviciu în ultimii 2 ani.
7. **Plățile pentru stimularea mobilității forței de muncă** reprezintă sumele acordate ca prime de încadrare neimpozabile persoanelor (șomere) care se încadrează în muncă înainte de expirarea perioadei în care beneficiază de indemnizație de șomaj, într-o localitate situată la o distanță mai mare de 50 km de localitatea în care își au domiciliul stabil. Prima de încadrare reprezintă echivalentul a două salarii minime brute pe țară [10].

Respectivele înlesniri sunt acordate șomerilor în funcție de starea economiei în anul respectiv.

În ciuda faptului că asistența socială adresată șomerilor este una dintre cele mai slab dezvoltate ramuri ale asistenței sociale, nu trebuie de marginalizat grupul acesta, neîndreptățindu-l. Trebuie de conlucrat atât la nivel statal, cât și la nivel de societate/comunitate (agenți economici).

Bibliografia:

1. BELLI, N. *Tranziția mai grea decât un război-România*. București: Ed.Expert. 2000,
2. BULGARU, M. *Tineretul la răscruce de milenii: realități și perspective*. Chișinău,2000. 144p
3. BULGARU, M. *Metode și tehnici în Asistența Socială*. Chișinău, 2002. 432p.
4. CHELCEA, S., MĂRGINEAN, I. *Cercetare sociologică. Metode și tehnici*. Deva, România: 1998, 643 p
5. CACE, S. *Politici sociale în domeniul șomajului în țările Europei Centrale și de Est*. București, 1997
6. CREȚOIU, Gh., CERNESCU, V. *Economie politică*. București,1999
7. ENĂCHESCU, C. *Tratat de igienă mintală*. București, 2010. 456p.
8. Legea 102-XV din 13.03.2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă
9. Legea privind utilizarea forței de muncă, nr.878-XII din 21 ianuarie 1992
10. Legea Republicii Moldova privind sistemul public de asigurari sociale Nr.489-XIV din 08.07.1999
11. Strategia de dezvoltare a Educației (2021-2030)
12. Raportul Național al Dezvoltării Umane. Tranziția și securitatea umană. – Chișinău,1999; Regulamentul cu privire la modul de înregistrare,conlucrare cu șomerii și acordare a ajutorului de șomaj. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr.995 din 25.09.1998
13. ZAMFIR, C. *Atitudini, valori și condiții de viață în mediul studentesc* (Coord.), ICCV, CIDE, București, 1992. 77 p.